

Samarbete över generationsgränser

Ingemar Bygdestam, producent (t.h) och
David Lindberg, (t.v) redigerare

PRODUKTIONSUPPGIFTER HATTEN AV

Texter, manusmedverkan och uppläsning:
Maja Verner-Carlsson

Musiktekniker: Anders Hägglöf

Foto: Ralph Evers(DOP), Ingemar Bygdestam,
Gunnar Källström, Torbjörn Ehrnvall, David Lindberg,
Bill Schumacher, Annika Busch, Iga Mikler, Benjam Orre,
Paul Benedict, Chris Hall

Ljus: Bengt Svensson

Produktion: Flamingo Film och SVT

Teknisk ledning och producent: Ingemar Bygdestam,
Headline Media

Redigering: David Lindberg

Regi: Peter Berggren

Kan två distingerade gentlemän och en 22-åring ur MTV-generationen samarbeta? Svaret kom några dagar före julen 2008 då SVT sände Veckans konsert, "Hatten av". De tittare som förväntade sig ett traditionellt finkulturellt konsertprogram blev överraskade och sveptes med i en störtflod av bilder och fick sig till livs en timme breddfylld av energi och musikglädje.

Initiativtagarna till "Hatten av" är det gamla radarparet regissören Peter Berggren och producenten Ingemar Bygdestam. De har en lång räckvidd av gemensamma och prisbelönta produktioner bakom sig. År 2007 sändes deras dokumentär om framväxten av trombonisten Christians Lindbergs komposition "Chick'a'bone Checkout" som Christian komponerat för sin gode vän trombonsolisten Charlie Vernon. Nu ville de följa upp med ett nytt program där hela verket skulle framföras.

Tillfället kom när konserten i våras sattes upp i Berwaldhallen i Stockholm. Efter förhandlingar med SVT:s Musikredaktion nåddes en överenskommelse om ett timslångt program från det svenska uruppförandet.

Två veteraner och en rookie

Peter Berggren ville att "Hatten av" skulle återspegla Christian Lindbergs oerhörda energi och skaparglädje och detta ställde speciella krav på redigeringen. Han hade sett prov på vad Christians 22-årige son David Lindberg tidigare hade redigerat och det bestämdes att David skulle synklägga och redigera själva konsertdelen. Vem som skulle redigera de dokumentära inslagen i "Hatten av" var länge en öppen fråga. David engagerades också som en av nio fotografer.

Så blev då kärntruppen som skulle genomföra projektet två grånande TV-män och en 22-årig rookie.

För att komma till Ingemar Bygdestams produktionslokal måste man passera genom Headwebs kontor där flera unga medarbetare administrerar legal filmdistribution över Nätet. Ingemar är VD för Headweb som för övrigt presenterades i Monitor 2008-9. En trappa leder ner till en stor källarlokal där Ingemars bolag Headline Media huserar.

Ingemar tar emot liggandes på alla fyra under sitt redigeringsbord för att få kontakt med några trilskandes USB-diskar till sin Liquid Chrome-anläggning och David startar sin MacBook Pro 17". När datorerna kommer igång ska de visa både media ur "Hatten av" och berätta om redigeringsprojektet.

Peter Berggren lämnar sina kommentarer via telefon. Han bor i Chicago där han är professor och undervisar i videoproduktion på North Park University.

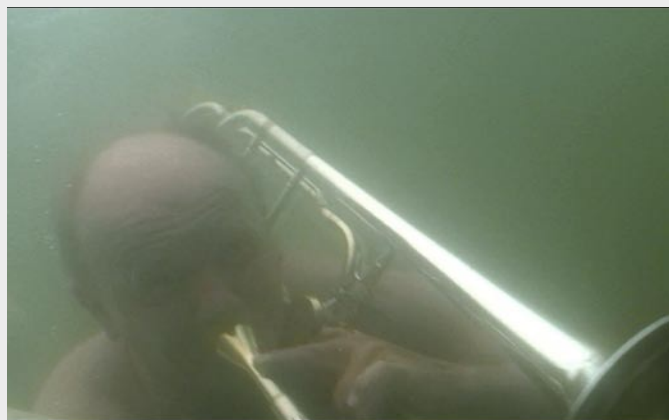
För hjärtat – och för magen

Vi börjar med att diskutera projektets ekonomi och konstaterar att mediemarknaden är köparens marknad. När SVT förhandlar med fria producenter hamnar den ekonomiska ersättningen ofta på en mycket låg nivå. Följaktligen skulle "Hatten av" genomföras inom mycket snäva ekonomiska ramar.

– Jag är glad för att vi fick uppdraget, säger Ingemar. Jag vill inte kritisera att vi inte fick bättre resurser. Musikredaktionen har begränsade ramar. Det var "Take it or leave it" som gällde. Men det är naturligtvis tråkigt när det drabbar ett litet fattigt företag som vårt.

Peter Berggren suckar tungt borta i Chicago.

– Alla mina projekt för SVT de senaste tio åren har varit vad vi brukar kalla Röda Kors-projekt. Det är program vi gör med glatt hjärta, men det ekonomiska utbytet är obetydligt. Jag är lättad över att vi lyckades genomföra "Hatten av"

Samarbete över generationsgräns

på nålpenngar. Under en period hade jag ont i magen eftersom jag inte kunde se hur vi skulle få ihop det utan att gå in med egna pengar. Min hustru tycker att jag gör alldeles för många underfinansierade produktioner och inspirerade oss att åtminstone kommunicera via Skype. Då sjönk månadskostnaden för telefonen med \$200.

– Våra SVT-produktioner är roliga att göra, konstaterar Ingemar. Men jag måste också göra rena uppdragsgrejor för magen – för att kunna leva och finansiera utrustningen och hyran för lokalen.

Små kameror

– När vi valde teknik fokuserade vi på att hitta något billigt, skrattar Ingemar, något mycket billigare än en OB-buss. Men vi ville också bort från OB-känslan. Vi ville kunna ta bilder inifrån orkestern. Då funkar det inte med stora kameror. Sony hade kommit med PMW-EX1 halvtumskamera och vi valde att hyra in tre stycken. Vi hyrde också två stora PDW700 XDCAM HD. Inom teamet hade vi tillgång till fyra HDV-kameror, två HVR Z1 och två Canon XHA1. Det blev nio kameror sammanlagt. De större kamerorna filmade i 1920*1080i50 och HDV kamerorna levererade 1440*1080i50.

”Hatten av” visades som SD i SVT2 utan att parallellsändas i SVTHD. Varför valde ni då att spela in i HD?

– Enligt kontraktet skulle vi leverera SD på ett Digibeta-band, säger Ingemar. Jag informerade SVT om att vi också hade en HD-fil, men det kommenterade man aldrig.

– HD var ett självklart val för oss, fastslår Peter. Det handlar både om att marknadsföra produktionen och att framtidssäkra den.

– På sluttampen låg jag inte på för att också få ut programmet i SVTHD, konstaterar Ingemar. Det ångrar jag nu, men veckan före sändning var kaotisk och fylld av arbete. Numera vill jag inte jobba med annat än HD. Det mesta jag gör levereras i SD, men det är bättre att spela in i HD och bara göra en nerkonvertering. Det jag gillar mest är formatet 16:9. Jag hatar 4:3. Det går att göra roliga bildkompositioner i ett vidare bildformat.

Många klipp

Konsertavsnittet spelades in under ett genrep utan publik och under två föreställningar. Alla nio kameror gick oavbrutet under hela konserten. Det innebar att David alltid kunde välja mellan 27 kamerainställningar. I praktiken reducerades valmöjligheten till 18 eftersom genrepet filmades innan konsertljuset var klart.

– Coolt att ha tillgång till alla möjliga vinklar, konstaterar David. Jag hade inte bara en bild av Charlie Vernon när han solade. Ofta hade jag fem kameror att klippa mellan. När Christian dirigerade i bild kunde jag klippa in tagningar underifrån, från sidan, närbild bootsen, extrem närbild på ansiktet, extrem närbild på dirigentpinnen osv. Det blev väldigt många klipp. Få bilder är längre än fyra sekunder.

Tungt förarbete

Ljudet spelades in i stereo av Berwaldhallens ljudtekniker och

levererades som högupplösta .wav-filer på DVD-skivor. David fick alltså tre DVD:er, en från vardera konserttillfället. Av dessa redigerade han och Christian Lindberg fram en slutmix som alltså kom att innehålla upptagningar från alla tre konserterna.

– Det hade varit enklare om vi haft en slutmix från ett konserttillfälle, men pappa var så noggrann med att allt skulle låta optimalt. I en hel konsert finns det ganska många småmissar. Pappa gjorde klippsschemat för ljudmixen. Sen har vi lagt till lite reverb i Macen.

Innan det kreativa klipparbetet kunde börja hade David ett tidsödande arbete med att synka bild till ljud och med att skapa mediafiler av samma format och bitrate.

Naturligtvis varierade tempot en smula mellan de olika framförandena och detta skapade stora synkproblem. Till ett visst ljudavsnitt hade David nio kameror som gick synk, alltså de kameror som hade filmat just det avsnittet som valts ut i ljudredigeringen, och nio som gick lite osynk.

– Jag synkade en av de nio kamerorna som gick osynk genom att hitta två tydliga ljud- och bildställen som kunde fungera som klappor. Eftersom konserten inte spelades i exakt samma tempo varje gång den framfördes, så var jag tvungen att sätta en motion effect på bilden så att båda ”klapporna” skulle synka. När jag väl fått fram procentsatsen kunde jag sätta samma motion effect på de övriga åtta kamerorna.

Ett format

Synkläggning krävde en veckas intensivt arbete. Davids Mac gick dygnet om.

– När en kamera har synkats till hela den redigerade slutmixen från konserten är dess bild uppdelad i en massa klipp med olika motion effects pålagda. Jag ville inför själva redigeringsarbetet att varje kamera skulle representeras av ett enda sammanhängande klipp, därför exporterade jag videospåret. Då passade jag också på att se till att alla bildklippen blev i samma format, 1920*1080i50, så att de kunde fungera som multikameraklipp.

– Upp skalningen från 1440 till 1920 skedde i exporten via Quick Time Converter som finns i FC. När jag synkat en kamera så kunde jag sätta på exporten och den tog kanske 18 timmar. Det var ju sommar så då kunde jag bada eller sova.

Multikamera

– När jag hade 18 synkade klipp i samma format och bitrate kunde jag välja ut sex i taget och köra dom som multikameror mot slutmixen. Jag satt i realtid och klickade in bilderna ungefär som man gör under en direktsändning. Därefter gick jag igenom resultatet och justerade här och där. Det var ett roligt arbete eftersom jag hade så mycket material att välja mellan.

Gamla gubbar hänger med

Problemet med redigerare på ena sida Atlanten och regissör på den andra löstes med hjälp av redigerat media på Headline Medias server. David exporterade en aktuell del av timeline till .avi, 500Kb och lade upp den på servern. En länk mejlades

till Peter Berggren så att han enkelt kunde ta del av strömmande media från servern. Tidsskillnaden mellan Stockholm och Chicago medförde att Peter kunde arbeta dagtid med materialet medan David låg och sov. Den programmässiga diskussionen fördes sedan via trepartssamtal över Skype.

– Det är kul med teknik, skrattar Ingemar, gamla gubbar hänger med! Jag är teknikfreak.

– Strömmande filer fungerade alldeles utmärkt instämmer Peter. Jag hade ett snack med Jan Troell om detta när han var över här och visade "Maria Larssons eviga ögonblick". Han hade arbetat med sin klippare i Danmark på samma sätt. Det är nog ett arbets-sätt som kommer.

Samarbete på distans

– När David började skicka mig filer blev det en väldigt kul dialog oss emellan. Jag är ju professor och undervisar här i videoproduktion. Studenterna är i Davids ålder och det kändes som om jag hade min

Inbjudan till två intressanta seminarier om högtalar- och mikrofonteknik på LLB09

MM och Monitor arrangerar, i samarbete med Arva Trading, två mycket intressanta halvdagsseminarier på LLB09. Vi har lyckats få hit internationellt erkända profiler från två av världens ledande tillverkare på sina områden, DPA Microphones och d&b audiotechnik. De kommer att hålla två separata föreläsningar inom mikrofon- respektive högtalarteknik.

Boka din plats till seminarierna via Monitors hemsida www.tidningenmonitor.se Besök även LLB-mässans hemsida www.llbmassan.se där du finner mer detaljerad information om innehållet i dessa två seminarium.

Kostnaden per seminarium är 600 kr ex. moms. Då ingår även inträde till den övriga LLB-mässan. Som prenumerant på MM eller Monitor betalar du endast 300 kr. Detsamma gäller om du är befintlig kund hos Arva Trading. Det finns ett begränsat antal platser, så det är först till kvarn som gäller.

Seminarium: Demystifying audio and line array

Datum/tidpunkt: Eftermiddagen den 14 maj 2009

Föreläsare: Ralf Zuleeg och John Taylor, d&b audiotechnik

Seminariet och workshopen kommer att hållas på engelska och kommer att handla om:

- Demystifying Audio (del 1)
- Demystifying Audio (del 2)
- Demystifying Line array
- Designing Line Arrays

Seminarium: Microphone essentials for sound engineers

Datum/tidpunkt: Förmiddagen den 15 maj 2009

Föreläsare: Mikkel Nymand, Tonemester, DPA Microphones

Seminariet och workshopen kommer att hållas på engelska och kommer att handla om:

- Microphone design and technology
- Reading microphones specifications
- Stereo and eventually surround miking techniques
- Miking a grand piano - live workshop

LJUD LJUS BILD
Nordens ledande branschmässa
Kistamässan, Stockholm
13 – 15 maj, 2009

Arva Trading & tidningarna Monitor och MM- MusikerMagasinet

Samarbete över generationsgräns

bästa student sittandes i Stockholm. Det var en häpnadsväckande upplevelse att känna sig så stimulerad av ett samarbete på distans.

– Peter betonade att jag skulle göra det jag känner för och förverkliga mina idéer, säger David. Jag hade mycket respekt för hans manus. Han hade ju lagt upp strukturen. Peter betonade att det blir mer levande om jag tillåter mig att följa min intuition och prova egna idéer, så jag följde mina infall och ofta tyckte Peter att "det var ju fantastiskt"! Eller så kunde han gå in och be mig ändra. Peter fick mig verkligen att känna att det också var min film.

– Jag var mycket öppen för Davids idéer. Men han gjorde ibland fundamentala fel när det gällde story telling. Då fingrade jag som den filmprofessor jag är: "Kanske bättre att man gör så här, eller vad tror du"? Det kunde handla om "micky mousing", alltså att man simultant illustrerar det man säger med ord, det vi hemma kallar "apelsin-TV". Det kunde också gälla att det är bättre att klippa till en bild som lite senare förklaras i speakern än att förklara den samtidigt som den visas. Jag tror han tyckte det var ok.

– Men det finns många klipp över axeln, konstaterar Peter, och det accepterade jag så småningom i just denna film. Den är berättad med ett sådant flöde och energi att det inte stör utan blir en naturlig del i filmspråket.

Ingemar instämmer.

– Jag är ju fostrad i gamle Oskar Rosanders anda. Han var Ingmar Bergmans första klippare och var lärare på TV:s redigeringsutbildning vid slutet av 60-talet. Man ska kunna grunderna för att också våga gå ifrån dem.

– Det skulle naturligtvis ha sett annorlunda ut om någon ur vår generation hade stått för redigeringen, fortsätter Ingemar. Det var kul att vi vågade satsa på David. Han har varit kreativ och tillfört flera saker. Visst finns det klipp som jag retar mig på. Det kan gälla hämningslösa axelpassager. Men i det här konsertsammanhanget fungerar det. Det finns också ett ställe med täta jumpcuts. Men det är dunkelt ljus och man störs inte - So what!

Dubbelkopiering?

Peter och Ingemar har en gedigen filmbakgrund medan David klivit in i det digitala bildberättandet utan andra erfarenheter eller medieutbildning.

Hur kunde ni kommunicera?

– Det gick bra, konstaterar Peter. Jag har tidigare erfarenheter av att samarbeta med personer utan filmbakgrund och har lärt mig att se, lyssna och tala på ett annorlunda sätt.

– Det har funkat jättebra, säger David. Det är kul att man kan få en så vänskaplig relation till en person som är så mycket äldre. Någon gång har Peter använt begrepp som jag inte brukar använda, till exempel "dubbelkopiering". Jag förstod efter ett tag att han menade att jag skulle lägga in grafik i bilden.

Dialog med exekutör

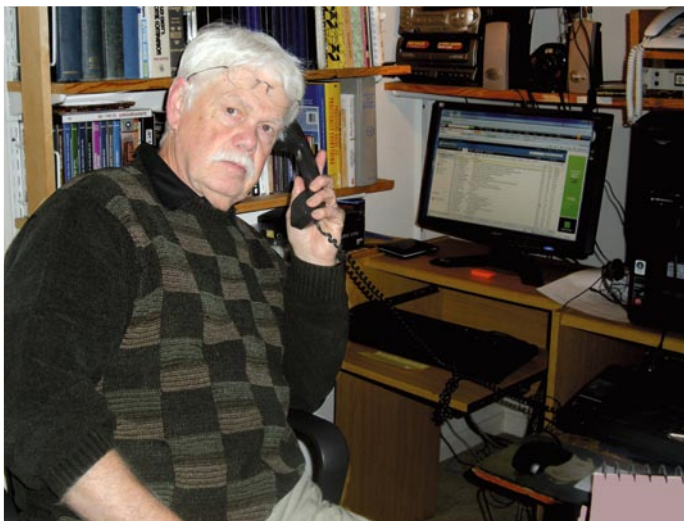
Peter berättar att det fanns en baktanke med beslutet att låta David redigera själva konsertdelen. Han skulle ju arbeta på familjens sommarställe och alltså ha täta kontakter med sin far Christian.

– Det är en viktig aspekt när man samarbetar med exekutörer att de ofta ifrågasätter tagningar och musikklipp. Med all respekt, men jag har haft många jobbiga diskussioner med upphovsmän som inte förstår att jag måste ta hänsyn till både ljud och bild. Dialogen syftar naturligtvis till att tillfredställa båda parter, men den kan vara mycket resurskrävande.

– Vår första tanke var att David bara skulle redigera konserten i visst samarbete med sin pappa, fortsätter Peter. Men när Ingemar och jag såg resultatet så konstaterade vi att David snabbt växt och vi bad honom redigera hela filmen. David "stepped up to the plate" alltså antog utmaningen som man säger här i baseball-kretsar.

– Det kändes som en enorm bekräftelse, säger David. Jag trodde aldrig att de skulle bli så nöjda. Sen blev jag så klart lite nervös, hur stort kommer det här att bli? Det var också första gången jag skulle klippa efter manus.

Författaren är verksam som fri filmare och fotograf/redigerare vid SVT i Stockholm och kan kontaktas via e-post: boeehlen@hotmail.com

"Strömmande filer fungerade alldeles utmärkt. Jag hade ett snack med Jan Troell om detta när han var över här och visade "Maria Larssons eviga ögonblick". Han hade arbetat med sin klippare i Danmark på samma sätt."

PETER BERGGREN, REGISSÖR

HD till SD När så hela programmet låg klart i Davids Mac lade han över det som en högupplöst QuickTime-fil på en macformaterad hårddisk som Ingemar kunde öppna i sin Liquid Chrome, alltså PC-miljö, med hjälp av det lilla programmet MacDrive.

Hur gjordes nerskalningen från 1080i till SD?

– Det gjorde jag med AJA kortet KONA LHe, berättar Ingemar. Jag omvandlade en HDSI signal till en SD-SDI, SMPTE, 259Mb, 10-bitar anamorf signal. Jag gjorde hela transkoderingen med kortet och dess mjukvara. Hade David haft en stationär Mac, och alltså kunnat montera kortet, hade det gått att köra från den.

Känns resultatet som interlace 50 Hz?

– Ja, det tycker jag, säger Ingemar. Det finns några bilder, där jag tror att David har sloomat en aning. Men jag ser det som en effekt, en liten strobe-effekt. Vi som håller på med det här sitter med hökögon och granskar bilderna och då ser man saker.

Märker man av den högre upplösningen hos den stora HD-kameran?

– Ja, det blir snyggare bild, konstaterar David. Svårt att säga vad det är, bättre färgdjup kanske. När man jobbar med så korta klipp så är det inget man tänker på.

– Däremot ser man lite skillnad när det gäller HDV-kamerorna konstaterar Ingemar. Det syns framför allt i färgåtergivning. En HDV-kamera filmade Christian mot mörk bakgrund. Där tycker jag man kan se brus i svärtan. Men HDV är ett förvånansvärt bra format. Man kan göra fina grejor. Samtidigt hatar jag att det är så svårt att få oskärpa i bakgrunden, eftersom kamerorna har så små chip.

Vad skulle ni ha gjort annorlunda?

– Ginge det att ha samma format på alla kameror så vore det en fördel, tycker David.

Ingemar tvekar.

– Exakt, samma kameror rätt av. Vete sjutton, jag är inte säker på att jag skulle behålla de stora kame-

rorna - kanske. När Gunnar Källström tog jättetighta bilder på Charlie Vernon var det bra att han hade en stor kamera som är lättare att operera med sin högupplösta sökare. Men de små EX1:orna förvånade mig, fortsätter Ingemar. De var bättre än jag hade räknat med. De har större chips än HDV-kamerona, halvtum. Det är en klar fördel, det blir lite mindre skärpedjup då.

– Jag hade hoppats att vi skulle ha fått tid att jobba med colorgrading, kommenterar Peter, men varken Ingemar eller jag hade den tiden - och vi hade inte de resurserna. Det har varit lite som när jag jobbade med studentteater - små resurser måste ersättas med bra idéer. Men jag känner en stor lättnad och stor glädje över Davids insatser. Att han fixade det här tillsammans med oss. Slutligen vill jag också framhålla samarbetet med Maja Verner-Carlsson. Hon bidrog med speakertexterna och var en stor inspirationskälla för mig under hela produktionen.

Träffa Monitoredaktionen på LLB!

- Tyck till om tidningen
- Prenumerera till mässpris
- Få gratis äldre nummer av tidningen

Vi finns i entréhallen Entré:01

Varmt välkomna!

